הרי לְעָנְיַן חָמֵץ בַּפֶּסַח נַמִּי סובר רבי אליעזר שהיתר מצטרף לאיסור, ומדוע הזכיר זעירי רק הקטרת שאור ולא הזכיר גם חמץ בפסח.

מתרצת הגמרא: אִין, הָכִי נַמִּי – אכן, גם בחמץ בפסח לדעת רבי אליעזר היתר מצטרף לאיסור, וּמה שזעירי נקט שבהקטרת שאור היתר מצטרף לאיסור, הוא כדי לְאַפּוּקֵי מִדְּאַבָּיֵי – להוציא מדעתו של אביי, דְּאָמַר (מנחות נח:) יֵשׁ שֵׁם 'הַקְטָרָה' לְהקטר של פָּחוֹת מִכַּזַּיִת, ואף אם הקטיר משהו שאור בפני עצמו לוקה, ואין צריך צירוף היתר להשלים לכזית, לפיכך זעירי קָמַשְׁמַע לָן, דְּהַקְטָרָה לָאו – אין שֵׁם הקטרה לְפָחוֹת מִכַּזַּיִת ואינו חייב על הקטרת שאור פחות מכזית אלא כשהיתר מצטרף עמו ומשלים את שיעורו.

אביי מוכיח לרב דימי שאף בתרומה היתר מצטרף לאיסור: יָתִיב [–ישב] רַב דִּימִי, וְקָאָמַר לָהּ לְהָא שְׁמַעְתָּא – ואמר את דבריו של רבי יוחנן, שבכל איסורים שבתורה מלבד נזיר, אין היתר מצטרף לאיסור. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב דִּימִי, וְכִי בְּכָל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין הֶיתֵּר מִצְטָרֵף לְאִיסּוּר, וְהָתְנַן במשנה (טבול יום פ"ב מ"ג) הַמַּקָּפָה [–תבשיל קפוי ועב, כגון דייסא] שֶׁל תְּרוּמָה המונחת בקדירה, וְהַשּׁוּם וְהַשֶּׁמֶן הנתונים בה לתבלין הם שֶׁל חוּלִּין, ומעורבים בתבשיל היטב עד שאינם ניכרים בו, וְנָגַע טְבוּל יוֹם [–טמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו] בְּמִקְצָתָן של הדברים הללו שבקדירה, פָּסַל אֶת כּוּלָּן – כל מה שבקדירה, שכיון שהמקפה היא העיקר והיא של תרומה, השום והשמן נגררים אחריה, ונחשבים תרומה כמותה, וכיון שטבול יום פוסל את התרומה נפסל הכל. אבל אם הַמַּקָּפָה שֶׁל חוּלִּין, וְהַשּׁוּם וְהַשֶּׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָגַע טְבוּל יוֹם בְּמִקְצָתָן, לֹא פָסַל אֶלָּא את מָקוֹם מְגָעוֹ בִּלְבָד, שהמקפה היא העיקר ואינה נגררת אחר השום והשמן להיחשב כולה תרומה, ולא שייך בה פסול, וכשנוגע בשום ושמן שבמקום אחד אינו פוסל אלא את מקום מגעו, לפי שהשום והשמן שבשאר הקדירה אינם מחוברים לשום והשמן שנגע בהם, שהמקפה של חולין מפסקת ביניהם.

ממשיך אביי בדבריו: וַהֲוֵינַן בָּהּ – ושאלנו על האמור בסיפא שאם המקפה של חולין נפסל מקום מגעו, מָקוֹם מַגָּעוֹ אַמַּאי פְּסוּלָה – למה נפסל מקום מגעו, הָא כְּבָלֵי לְהוּ תַּבְלִין בָּרוֹב – הרי התבלינים, כלומר השום והשמן של תרומה, מועטים הם, וכיון שמן התורה תרומה מתבטלת ברוב, יתבטלו ברוב התבשיל שהוא חולין, וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה לבאר את הסיפא, מַה הַטַּעַם שאין השום והשמן של תרומה בטלים ברוב, הוֹאִיל ומן התורה תרומה אינה בטלה ברוב, וְזֶר שאוכל מתערובת זו לוֹקֶה עֲלֵיהֶן כְּכַזַּיִת – חייב מלקות אם אכל כזית, משום שיש עליה שם תרומה [ולא כמו שהיינו סבורים מתחילה שמן התורה התרומה בטלה ברוב], הלכך גם לענין טומאה יש עליה שם תרומה, ולכן טבול יום פוסל בקדירה את מקום מגעו.

מסיים אביי את דבריו: ועתה יש לנו לשאול, הֵיכִי דָּמֵי – איך יתכן שזר לוקה על אכילת כזית מהמקפה, והרי במה שאכל אין כזית תרומה, לָאו – האם אין הטעם מִשּׁוּם דְּהֶיתֵּר מִצְטָרֵף לְאִיסּוּר, והחולין שבתערובת מצטרפים לתרומה להשלים שיעור אכילת כזית איסור. ואם כן מוכח שגם בתרומה היתר מצטרף לאיסור, ולא כמו שאמר רבי יוחנן שדין זה נוהג רק בנזיר.

רב דימי דוחה את ראייתו של אביי: לֹא, אין כוונת רבה בר בר חנה שהאוכל כזית מן המקפה חייב מלקות משום שהיתר מצטרף לאיסור, אלא מַאי כַּזַּיִת – מה כוונתו במה שאמר שלוקים על אכילת כזית, דְּאִיכָּא כַּזַּיִת בְּכָרֵי אֲכִילַת פְּרָס – שיש במקפה שום ושמן של תרומה בשיעור שאם יאכל מהמקפה שיעור פרס [–חצי] כבר [כלומר שיעור ארבע ביצים], ימצא שאכל כזית מן השום והשמן לבדם, הלכך זר שאכל מהמקפה שיעור פרס לוקה. וכיון שמן התורה אין התרומה בטלה ברוב וזר שאכל שיעור פרס מתערובת זו לוקה, הלכך גם לענין טומאה יש עליה שם תרומה, ולכן טבול יום פוסל בקדירה את מקום מגעו.

מתמה אביי על ביאורו של רב דימי ואומר לו: וְכִי זו שאמרו חכמים שכַּזַּיִת איסור המעורב בהיתר שנאכל בְּכָרֵי [–בשיעור שהיית] אֲכִילַת פְּרָס מצטרף ונחשב שנאכל כאחת, דְּאוֹרַיְיתָא הִיא – מן התורה היא, שאתה אומר שלוקים עליה. מתרץ רב דימי: אָמַר לֵיהּ אִין – אכן מן התורה היא, ולכך לוקים עליה.

מקשה אביי לרב דימי על תשובתו: אִי הָכִי – אם אכן חייב מלקות מן התורה על אכילת כזית בכדי אכילת פרס, אַמַּאי פְּלִינִי – מדוע חולקים רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּכוּתָּח הַבָּבְלִי ואומרים שהאוכלו פטור, והרי בכותח יש כזית חמץ בשיעור אכילת פרס, ואף לרבנן יתחייב על אכילתו. משיב רב דימי לאביי: אֶלָּא מַאי – אלא מה תאמר לבאר בדעתו של רבה בר בר חנה המחייב מלקות על אכילה מן המקפה, מִשּׁוּם דְּהֶיתֵּר מִצְטָרֵף לְאִיסּוּר להשלים את שיעורו של האיסור לחייב עליו, ולכך אפילו אם אכל מן המקפה כזית בלבד לוקה, סוֹף סוֹף גם לדבריך קשה אַמַּאי פְּלִינִי רַבָּנָן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּכוּתָּח הַבָּבְלִי, והלא יש להם לחייב את האוכלו מלקות משום שההיתר שבו מצטרף לאיסור.

מסיים רב דימי דבריו ומיישב: אֶלָּא הָנֵח לְכוּתָּח הַבָּבְלִי ואל תקשה שיתחייב האוכלו, משום דְּלֵית בֵּיהּ – שאין אוכל ממנו כַּזַּיִת חמץ בְּכָרֵי [–בשיעור שהיית] אֲכִילַת פְּרָס, שהרי כותח אינו עשוי לאכלו בפני עצמו אלא לטבל בו, ועל כן, אִי בְּעֵינֵיהּ דְּקָשָׁרִיךְ וְקָאָכִיל לֵיהּ – אם אירע שגומע ממנו בפני עצמו ואינו מטבל בו, שאז מצטרף כזית בכדי אכילת פרס, מאחר שאין דרך בני אדם לאוכלו בפני עצמו מחמת חריפותו בָּטְלָה דַּעְתֵּיהּ אֲצַל כָּל אָדָם, ואין אכילתו חשובה אכילה להתחייב עליה, וְאִי מְשָׁטֵר קָשָׁטֵר וְאָכִיל – ואם טיבל בכותח כדרכו ואכל, לֵית בֵּיהּ – אין באכילה זו כַּזַּיִת חמץ בְּכָרֵי אֲכִילַת פְּרָס, שהרי באכילת הכותח בדרך טיבול אי אפשר לאכול ממנו בזמן שהיית אכילת פרס אלא מעט, כגון כשני זיתים או ארבעה, ובארבעה כזיתים של כותח אין כזית חמץ.

אביי מקשה על רב דימי הסובר שכזית בכדי אכילת פרס דאורייתא: אִיתֵיבֵיהּ – הקשה אביי לרב דימי, שנינו בברייתא, שְׁתֵּי קְדֵירוֹת, אַחַת מהן שֶׁל מאכלי חוּלִּין וְאַחַת מהן שֶׁל מאכלי תְּרוּמָה, וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי מְדוּכוֹת [–מכתשות] שכותשים בהן תבלין, כגון פלפל וונגביל, אַחַת מונח בה תבלין שֶׁל חוּלִּין וְאַחַת מונח בה תבלין שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָפְלוּ התבלינים שבאֵלּוּ המדוכות לְתוֹךְ אֵלּוּ הקדירות, ואין אנו יודעים לאיזו קדירה נפל התבלין של תרומה ולאיזו קדירה נפל התבלין של חולין, מוּתָּרִין המאכלים שבקדירה של חולין לזר, משום שֶׁאֲנִי אוֹמֵר תְּרוּמָה לְתוֹךְ הַתְּרוּמָה נָפְלָה – התבלינים של תרומה נפלו לתוך הקדירה שבה מאכל תרומה, וְאילו התבלינים של חוּלִּין לְתוֹךְ הקדירה של חוּלִּין נָפְלוּ. וְאִי אָמְרַתְּ שעל אכילת כַּזַּיִת של איסור [שנתערב בהיתר] בְּכָרֵי אֲכִילַת פְּרָס, חייב מִדְּאוֹרַיְיתָא, קשה, אַמַּאי אָמְרִינַן – הכיצד מקילים בדבר שעונשו מיתה לומר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר תְּרוּמָה לְתוֹךְ כו' תרומה נפלה וחולין לתוך חולין נפלו, הרי יש לנו לחשוש שמא נפל התבלין של תרומה לקדירת החולין, ויש בה כזית בכדי אכילת פרס, וזר שיאכל ממנה יעבור על איסור תורה שיש בו חיוב מיתה. אלא מוכח שאפילו אם נפל התבלין תרומה לקדירת החולין ואכלה זר אינו חייב מן התורה כיון שכזית בכדי אכילת פרס אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן, וכיון שהוא ספק דרבנן תולים לקולא שהתבלין של תרומה נפל לקדירת התרומה, והתבלין של חולין נפל לקדירת החולין והיא מותרת לזר.

מתרץ רב דימי: אָמַר לֵיהּ, הָנֵח לְתְרוּמַת תַּבְלִין – אל תקשה מהברייתא המדברת בתרומת תבלין, שחיוב תרומה שבהם הוא רק מִדְּרַבָּנָן, שמן התורה אין חיוב תרומה אלא בדגן תירוש ויצהר, ולכן אף שכזית בכדי אכילת פרס מן התורה, בתבלין שהחיוב להפריש ממנו תרומה הוא רק מדרבנן תולים להקל שהתבלין של חולין נפל לקדירת החולין.

אביי מקשה לרב דימי מברייתא אחרת: אִיתֵיבֵיהּ – הקשה אביי לרב דימי, שנינו בברייתא, שְׁתֵּי קוּפּוֹת גדולות ובתוכן דגן, אַחַת מלאה דגן שֶׁל חוּלִּין וְאַחַת מלאה דגן שֶׁל תְּרוּמָה, וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי סְאִין של דגן, אַחַת מונח בה דגן שֶׁל חוּלִּין וְאַחַת מונח בה דגן שֶׁל תְּרוּמָה, וְנָפְלוּ שתי סאין אֵלּוּ לְתוֹךְ שתי קופות אֵלּוּ, ואין אנו

המשך בעמוד קמט

יודעים לאיזו קופה נפלה הסאה של תרומה ולאיזו קופה נפלה
הסאה של חולין, מוּתָּרִין הדגנים שבקופה של חולין לזר, משום
שֶׁאֲנִי אוֹמֵר חוּלִּין לְתוֹךְ חוּלִּין נָפְלוּ – הסאה של חולין נפלה
לתוך הקופה של חולין, והסאה של תְּרוּמָה לְתוֹךְ הקופה של
תְּרוּמָה נָפְלָה. וְאִי אָמְרַת שעל אכילת כַּזַּיִת של איסור
[שנתערב בהיתר] בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס חייב מִדְּאוֹרַיְיתָא, קשה,
אַמַּאי אָמְרִינַן – הכיצד מקילים בספק תרומת דגן שחיובו מן
התורה ועונשו מיתה לומר שֶׁאֲנִי אוֹמֵר חולין לתוך חולין
נפלו.

מתרץ רב דימי: אָמַר לֵיהּ, הַנַּח לְתְרוּמָה בְּזְמַן הַוֶּה שאין חיובה אף
בדגן אלא מִדְּרַבָּנַן, ולכן אף שכזית בכדי אכילת פרס מן התורה,
בזמן הזה שאין חיוב תרומה אלא מדרבנן, תולים להקל שהסאה
של חולין נפלה לקופה של חולין.

לעיל (מג:) הובאה דרשתו של רבי יוחנן שהיתר מצטרף לאיסור
בנזיר ממה שנאמר בו 'מִשָּׁרַת'. הגמרא מקשה שפשוק זה נצרך
לדרשה אחרת. מקשה הגמרא: וְכִי הַאי 'מְשָׁרַת' הנאמר בנזיר לְהָכִי
הוּא דַּאֲתָא – לכך הוא בא ללמד שהיתר מצטרף לאיסור באיסורי
נזיר, הַאי מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא – הרי הוא נצרך לדרשה זו ששנינו
בברייתא, מה שאמר הכתוב בענין הנזיר (במדבר ו ג), 'וְכָל מִשְׁרַת
עֲנָבִים לא יִשְׁתֶּה',

בא לִיתֵּן טַעַם כְּעִיקָּר – ללמד שטעם של איסור הוא כמו ממשות האיסור, לענין שהאוכל טעמו של איסור הרי הוא כאוכל ממשו של איסור, שֶׁאִם שָׂרָה עֲנָבִים בַּמַּיִם, וְיֵשׁ בָּהֶן – במים טַעַם יַיִן, ושתה נזיר כזית מהמים, חַיָּיב, ואף על פי שאין בהם ממשות כלל אלא טעם, ומִכָּאן אַתָּה דָּן בקל וחומר לְכָל איסורי הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ שיהיה דין טעמו של איסור כדין ממשו, וּמַה נָּזִיר הקל, שֶׁאֵין אִיפּוּרוֹ בְּיוֹצֵא מן הגפן אִיפּוּר עוֹלָם, אלא רק בזמן שקיבל עליו נזירות, וְאֵין אִיפּוּרוֹ בְּיוֹצֵא מן הגפן אִיפּוּר חֲנָאָה, שלא נאסר עליו היוצא מן הגפן אלא באכילה ושתיה ולא בהנאה, וְיֵשׁ חֻלְיָתר לְאִיפּוּרוֹ אף בתוך ימי נזירותו על ידי שישאל על נזירותו לחכם ויתירנה לו, ואף על פי כן החמיר בו הכתוב וְעָשָׂה בּוֹ טַעַם כְּעִיקָּר, כְּלָאַיִם בכרם, כגון שזרע חטה עם חרצן, שֶׁאִיפּוּרוֹ אִיפּוּר עוֹלָם – שהנשרש והגדל אסור לעולם, וְאִיפּוּרוֹ אִיפּוּר חֲנָאָה, וְאֵין חֻלְיָתר לְאִיפּוּרוֹ, אֲנוּ דִּין – וכי אין ללמוד בקל וחומר שֶׁיַּעֲשֶׂה בו הכתוב טַעַם כְּעִיקָּר. וְהוּא חִדּוּשׁ – וכך גם יש ללמוד מנזיר לְעָרְלָה שטעם כעיקר, בקל וחומר, בָּשָׂתַיִם מהחומרות הנזכרות לעיל, שהערלה חמורה, שאסורה בהנאה, ואין היתר לאיסורה בתוך שלש שנות איסורה, ואילו נזיר קל, שאינו אסור בהנאה, ויש היתר לאיסורו בתוך זמן איסורו על ידי התרת חכם. מבואר אם כן בברייתא זו, שמ'משרת' נלמד דין טעם כעיקר. וכיון שכן קשה איך למד רבי יוחנן מ'משרת' דין היתר מצטרף לאיסור.

מתרצת הגמרא: הָא מַנִּי – מי שנה ברייתא זו, שמ'משרת' נלמד דין שטעם כעיקר, רַבָּנָן הִיא – חכמים הסוברים שאין היתר מצטרף לאיסור, וְאילו רַבִּי יוֹחָנָן שלמד מ'מִשְׁרַת' שהיתר מצטרף לאיסור, דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא החולק על חכמים וסובר שהיתר מצטרף לאיסור.

הגמרא מבררת היכן אמר רבי עקיבא שהיתר מצטרף לאיסור. שואלת הגמרא: הֵי רַבִּי עֲקִיבָא – מאיזה דברים של רבי עקיבא יש ללמוד שלדעתו היתר מצטרף לאיסור, אִילֵימָא – אם נאמר שיש ללמוד כן מדברי רַבִּי עֲקִיבָא דְּתַנְיָא – שבמשנה, דְּתָנֵן במשנה (נזיר לד:), רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, נָזִיר שָׂתָה פִּתּוֹ בַּיַּיִן, וְיֵשׁ בּוֹ לְצָרֵף כְּדֵי כַּזַּיִת, חַיָּיב על אכילתה. ולכאורה כוונתו שאם בצירוף הפת עם היין יש כזית חייב, ומפורש אם כן בדברי רבי עקיבא שהיתר [–הפת] מצטרף לאיסור [–ליין] לשיעור כזית לחייבו. זה יש לדחות, וּמַאי דְּמִפַּת וּמַיַּין – ומנין לומר שיצירוף הכזית הוא מהפת והיין, דִּילְמָא מַיַּין לְחוּדֵיהּ – הרי יתכן שיש כזית מהיין לבדו, ושייך בו לשון צירוף כיון שהוא בלוע בפת, ואין ראיה מדבריו שהיתר מצטרף לאיסור. וְכִי תֵּימָא – ואם תשאל על דחייה זו, שאם מדובר שיש כזית מַיַּין לְחוּדֵיהּ – מהיין לבדו בלא צירוף הפת, מַאי לְמֵימְרָא – מה חידש רבי עקיבא, והרי פשוט שחייב, יש להשיב, הָא קָא מַשְׁמַע לָן – דבר זה בא רבי עקיבא להשמיענו, דְּחייב אַף עַל גַּב דְּהיין בְּתַעֲרוֹבֶת – בלוע בפת ואינו בעין. ועל כן אין להוכיח מדברי רבי עקיבא אלו שהיתר מצטרף לאיסור.

מסיקה הגמרא: אֶלָּא יש ללמוד שהיתר מצטרף לאיסור מדברי רַבִּי עֲקִיבָא דְּבָרַיְיתָא – השנויים בברייתא, דְּתַנְיָא בברייתא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, נָזִיר שָׂתָה פִּתּוֹ בַּיַּיִן, וְאָכַל כַּזַּיִת מִפַּת וּמַיַּיִן, חַיָּיב. הרי מפורש בברייתא שלדעת רבי עקיבא היתר מצטרף לאיסור.

הגמרא מבררת מנין לרבי עקיבא שטעם כעיקר. שואלת הגמרא: וְרַבִּי עֲקִיבָא הלומד מ'מִשְׁרַת' שהיתר מצטרף לאיסור, טַעַם כְּעִיקָּר מָנָא לֵיהּ – מנין הוא לומד לחייב על טעם בלבד שאין בו מעיקר האיסור, וכגון על מים ששרו בהם ענבים. משיבה הגמרא: רבי עקיבא יָלִיף – לומד, דין טעם כעיקר מִמַּשָּׂר בְּחָלֵב – ממה שאסרה תורה לאכול בשר שנתבשל בחלב, וכי לָאו טַעַמָא של חלב בְּעָלְמָא הוּא שיש בבשר, וְאף על פי כן אָסוּר לאכול את הבשר, הָכָא נַמִּי לֹא שָׁנָא – גם כאן, בשאר איסורי תורה, אין הבדל, וטעם של איסור דינו כעיקר האיסור, ולא צריך ללמוד דין זה מ'משרת' האמור בנזיר, ויש ללמוד מ'משרת' שהיתר מצטרף לאיסור.

הגמרא מבארת מהו הטעם של רבנן שאינם לומדים טעם כעיקר מבשר בחלב: וְרַבָּנָן הוצרכו ללמוד שטעם כעיקר מ'משרת' ולא למדוהו מבשר בחלב, משום שלדעתם מַמָּשָׁא בָּחָלָב לֵיכָּא גְּמִירִי – לא ניתן ללמוד, משום דְּחִידּוּשׁ הוּא – כל איסורו תמוה ומחודש, שאין מצוי כמותו בשאר איסורים, ולכן אין למדים מהלכותיו לשאר איסורים, וכגון לענין דין טעם כעיקר, שכשם ששאר החידושים שבו אינם נוהגים בשאר איסורים, כך גם טעם כעיקר אין ללמוד ממנו שינהג בשאר איסורים.

מבררת הגמרא: וּמַאי חִידּוּשׁ – ואיזה חידוש יש בו שאין בשאר איסורי תורה. אִילֵימָא דְּהַאי לְחוֹדֵיהּ וְהַאי לְחוֹדֵיהּ שָׁרֵי – אם נאמר שהחידוש הוא שבשר בפני עצמו וחלב בפני עצמו מותרים באכילה, וּכַהֲדֵי הֲדֵדֵי אֲסוּר – וכאשר שניהם מעורבים זה בזה אסורים, ודבר זה לא מצאנו בשאר איסורים, והרי באיסור כִּלְאַיִם, כגון לבישת בגד מצמר ופשתים, או חרישה בשור וחמור, נַמִּי – גם מצאנו דבר זה, הַאי לְחוֹדֵיהּ וְהַאי לְחוֹדֵיהּ שָׁרֵי – כל דבר בפני עצמו [כגון בגד העשוי מפשתן בלבד, או חרישה בשור לבדו] מותר, וּכַהֲדֵי הֲדֵדֵי אֲסוּר – וכאשר שני המינים ביחד אסור, ואם כן חידוש כשל בשר בחלב נמצא גם בעוד איסור.

משיבה הגמרא: אֶלָּא החידוש בבשר בחלב הוא, דְּאִי תָּרוּ לֵיהּ כּוּלֵּי יוֹמָא בַּחֲלָבָא שָׁרֵי – מותר לשרות את הבשר בחלב יום שלם, ומותר לאכול את הבשר אף על פי שנתן החלב טעם בבשר, שלא אסרה התורה בשר בחלב אם לא נתבשלו יחד, אבל בָּשִׁיל לֵיהּ בַּשּׁוּלֵי אֲסוּר – אסור לבשל בשר בחלב, ואם בישלו אסור באכילה, וזה חידוש שאינו נמצא בעוד איסור, ולכן אין רבנן למדים שטעם כעיקר מבשר בחלב לשאר איסורים.

הגמרא חוזרת לדעת רבי עקיבא. שואלת הגמרא: וְרַבִּי עֲקִיבָא נַמִּי – כיצד הוא לומד שטעם כעיקר מבשר בחלב, הלא גם לדעתו בָּשָׂר בָּחָלָב וַדַּאי חִידּוּשׁ הוּא. משיבה הגמרא: אכן רבי עקיבא אינו לומד טעם כעיקר לשאר איסורים מבשר בחלב, אֶלָּא יָלִיף מִגִּיעוֹלֵי נָכְרִים – ממה שאסרה התורה את פליטתם של כלי עובדי כוכבים, שאם בישל ישראל בקדירה שבישל בה גוי, התבשיל אסור, משום שבלוע בקדירה מהתבשיל הטרף של הגוי, ובשהישראל מבשל בה נפלט ממנה הטעם ונכנס לתוך תבשיל הישראל. וכי גִּיעוֹלֵי נָכְרִים לָאו טַעֲמָא של טריפה בְּעָלְמָא הוּא שיש בהם בלא ממשות, וְאף על פי כן הוא אָסוּר, הָכָא נַמִּי בשאר איסורי תורה לֹא שָׁנָא, וטעם של איסור דינו כעיקר האיסור, ולא צריך ללמוד דין זה מ'משרת' האמור בנזיר, ויש ללמוד מ'משרת' שהיתר מצטרף לאיסור.

הגמרא מבארת מהו הטעם של רבנן שאינם לומדים טעם כעיקר מגיעולי נכרים: וְרַבָּנָן שאינם למדים שטעם כעיקר מגיעולי נכרים והוצרכו ללמוד דין זה מ'משרת' האמור בנזיר, הוא משום שדין גִּיעוֹלֵי נָכְרִים נַמִּי [–גם] חִידּוּשׁ הוּא, דְּהָא [–שהרי] כָּל דבר איסור שנוֹתֵן במאכל היתר טַעַם לְפָגָם – טעם שפוגם את המאכל, מוּתָּר המאכל באכילה, דְּנָמְרִינַן – משום שאנו למדים שטעם פגום אינו אוסר, מִנְּבֵילָה, שנאמר בה (דברים יד כא) 'לֹא תֹאכְלוּ כָּל נְבֵלָה לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ', ודורשים שנבילה הראויה לגר, כלומר שראויה לאכילה, הרי היא נחשבת נבילה שאסרתה תורה באכילה, אבל נבילה שהסריחה ואינה ראויה לגר מותרת, וְאילו הָכָא – כאן בגיעולי נכרים, תבשיל הישראל אָסוּר אף שקדירת הנכרי נתנה בו טעם לפגם, שהרי אחר ששהה הטעם בדופן הכלי לילה אחד כבר הופג טעמו ונתקלקל, ושוב אינו משביח את התבשיל שהוא נבלע בתוכו, וכיון שדין גיעולי נכרים הוא חידוש אין למדים ממנו לשאר איסורים.

מבארת הגמרא סברת רבי עקיבא: וְרַבִּי עֲקִיבָא הלומד שטעם כעיקר מגיעולי נכרים, סובר כְּדָרֳבָּ חִיָּיא בְּרֵיהּ דְּרַב הוּנָא, דְּאָמַר, לֹא אָסְרָה תּוֹרָה משום גיעולי נכרים אֶלָּא תבשיל היתר שנתבשל בְּקֻדֵּירָה בַּת יוֹמָא – שבישל בה הגוי באותו היום, חֶלְבָּהּ הנפלט מן הקדירה לָאו נוֹתֵן טַעַם לְפָגָם הוּא אלא משביח את התבשיל, ועל כן דין גיעולי נכרים אינו חידוש ואפשר ללמוד ממנו לשאר איסורים.

חוזרת הגמרא לבאר סברת רבנן: וְרַבָּנָן שאומרים שדין גיעולי

המשך בעמוד קמט

נכרים חידוש הוא, סוברים שקְּדֵירָה בַּת יוֹמָא נַמִּי לֹא אֶפְשָׁר דְּלֹא פָּגְמָה פּוּרְתָּא – גם קדירה שבישלו בה באותו היום, אי אפשר שהטעם הבלוע בה לא יפגם מעט מחמת טעמו של הכלי, ואף על פי כן אסרה התורה גיעולי נכרים, ועל כן חידוש הוא ואין ללמוד ממנו לשאר איסורים שטעם כעיקר.

נתבאר לעיל שרבי יוחנן שאמר (לעיל מג:) שהיתר מצטרף לאיסור באיסורי נזיר ולא בשאר איסורים שבתורה, אמר כן בדעת רבי עקיבא. הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן: אָמַר לֵיהּ רַב אָחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אַוְיָא לְרַב אַשִׁי, הרי רבי עקיבא אמר רק שבאיסורי נזיר היתר מצטרף לאיסור, ואילו בשאר איסורים הוא לא דיבר כלל, וכיון שכן קשה למה לא אמר רבי יוחנן שלרבי עקיבא לומדים מאיסורי נזיר לשאר איסורים שהיתר מצטרף לאיסור, הלא מִדְּרַבָּנָן נִשְׁמַע לְרַבִּי עֲקִיבָא – מדברי רבנן לענין טעם כעיקר נלמד את דעתו של רבי עקיבא לענין היתר מצטרף לאיסור, שהרי מִי לֹא אָמְרִי רַבָּנָן, שהכתוב 'מִשְׁרֶת' בא לִיתֵּן – ללמד שמַּעַם בָּעִיקָּר באיסורי נזיר, וּמִבָּאן אַתָּה דָּן לְכָל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה שגם בהם יהיה טעם כעיקר, אם כן לְרַבִּי עֲקִיבָא נַמִּי – גם לרבי עקיבא הסובר ש'מִשְׁרֶת' בא לְלמד שֶׁהֵיתֵּר מְצַטְרֵף לְאִיסּוּר באיסורי נזיר, יש לנו לומר שלדעתו מִבָּאן אַתָּה דָּן לְכָל אִיסּוּרִין שֶׁבַּתּוֹרָה כּוּלָּהּ שהיתר מצטרף לאיסור, ומדוע אמר רבי יוחנן שלדעת רבי עקיבא אין היתר מצטרף לאיסור בשאר איסורי תורה. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב אשי לרב אחא בריה דרב אויא, לרבי עקיבא שמעמיד את 'משרת' שבנזיר להיתר מצטרף לאיסור, אי אפשר ללמוד ממנו לכל התורה שהיתר מצטרף לאיסור,